

Istvanovszki László

A szervezett bűnözés elleni harc új stratégiája és taktikája

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.139

„A szervezett bűnözés nem más, mint a társadalom ellen folytatott gerillaháború.”

Lyndon B. Johnson, az USA 37. elnöke

A mai napon, ezen a konferencián nyilván sok hasznos és tudományos szempontból értékes előadás hangzik el az aszimmetrikus hadviselés témakörében, mint ahogy fontos kutatások, disszertációk, cikkek és könyvek jelentek meg az elmúlt időszakban. Az előadások zöme a témát főleg a terrorizmus viszonylatában taglalja. Én – korábbi szakterületemnek megfelelően – korunk egy másik biztonsági kockázatának, a szervezett bűnözésnek az oldaláról kívánom megközelíteni, ráadásul rendőri és büntetőjogi szemszögből. Mi több, megpróbálom élesen elhatárolni e két kockázati formát okai, motívumai és céljai, majd pedig az ellenük alkalmazható stratégia és taktika tekintetében, egy ilyen behatárolt idejű előadás adta lehetőségén belül.

Visszautalva az idézetre, elsőként vizsgáljuk meg azt a kérdést, hogy valóban háború-e a szervezett bűnözés elleni küzdelem, melyre többek között több külföldi speciális rendőri egység elnevezése utal, melyekben megtalálható a „combat” kifejezés. Amennyiben összehasonlítjuk napjaink háborúit a történelem klasszikus összecsapásaival – például a mexikói kormányerőknek a kábítószerkartellekkel vívott, immáron hét éve tartó, közel ötvenezer polgári áldozatot követelő harcát a 201 évvel ezelőtti, Népek Csatájának elnevezett Lipcsei Csatával – nem kell hosszasan magyaráznom mit is jelent az aszimmetrikus hadviselés doktrínája. Államok és szövetségi rendszerek reguláris erői vívják ezt a küzdelmet, a nemzeti és transznacionális, sőt transzkontinentális bűnözéssel, kábítószerkartellekkel, bűnszervezetekkel, terrorszervezetekkel.

Második lépésként vizsgáljuk meg, azt a problémát, hogy korunk két, kiemelkedő közbiztonsági kockázata: a szervezett bűnözés és a terrorizmus, mutat-e hasonlóságot, átfedést, ebből kifolyólag kezelhetők-e azonos módszerekkel? A kérdést néhány évvel ezelőtt egy konferencia keretében az Európai Unió szakemberei is megvitatták, majd arra a megállapodásra jutottak, hogy kimutatható módszerbeli és bizonyos esetekben szervezeti átfedés, ám jól elhatárolható motívumaik és céljaik miatt az ellenük való fellépés stratégiáját elkülönítve kell kezelni.¹

Bűnüldöző szemmel a nyilatkozat mögé tekintve valóban igazolható, hogy a terroristák – főleg eszközcselekményként – elkövetnek olyan bűncselekményeket, melyek egyébként a szervezett bűnözés kategóriájába² sorolhatók (embercsempészet, gépjárműlopás, illegális kábítószer-kereskedelem, emberrablás, pénzmosás stb.).

1 Vö. EU La-Gomeriai Nyilatkozata

2 L. 1999. évi LXXV. tv.

A szervezeti hasonlóság is igen meggyőző módon igazolható, amennyiben összehasonlító elemzésnek vetjük alá a magyar büntetőtvénycönyv bűnszervezetre és terrorszervezetre vonatkozó meghatározásait:

<i>TERRORISTA CSOPORT</i>	<i>BŰNSZERVEZET</i>
három vagy több személyből álló	három vagy több személyből álló
hosszabb időre szervezett	hosszabb időre szervezett
összehangoltan működő	összehangoltan működő
csoport	csoport
állam, nemzetközi szervezet kényszerítése, alkotmányos, társadalmi, gazdasági rend megzavarása, erőszak megváltoztatása, lakosság megfélemlítése, személyek elleni erőszak alkalmazása, jelentős anyagi javak hatalomba kerítése, ezen célok eléréseért más meghatározott bűncselekmények elkövetése céljából	célja ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntethető szándékos bűncselekmények elkövetése

Az eltérés tehát nem módszereikben, még csak nem is feltétlenül szervezeti felépítésükben, sokkal inkább okaikban, céljaikban és motívumaikban keresendő.

A terrorizmus motivációs céljait az ENSZ is vizsgálta. Megállapítása szerint a legfőbb okok között a gazdasági javak egyenlőtlen elosztását (mely a szegénységet és nyomort újratermeli), a szabadságjogok tömeges megsértését, továbbá a természeti erőforrások gátlástalan kiaknázását azonosíthatjuk.³ A diagnózis láthatóan nem újkeletű, azonban (elég csak a Közel-Keletről lassan az egész bolygónkra kiterjedő konfliktusra utalni) napjainkra is igazolható.

A szervezett bűnözés motívuma és hatásmechanizmusa valóban eltérő, burjánzó rákos daganatként telepszik rá a társadalomra és a gazdaságra, az erőszak és a korrupció eszközeit, valamint saját normarendszerét tudatosan, célirányosan alkalmazva. Ami útjában álló akadályként befolyásolással eltávolítható azt megveszi, aki nem korrumpálható azt pedig fizikailag megsemmisíti.

Igen jól igazolható mindez az olasz terrorizmus és az olasz maffia elleni küzdelem emblematisz alakjai: Falcone és Borsalino bírók, Dalla Chiesa csendőrtábornok tragikus sorsa által. Utóbbi élettörténete témánk szempontjából még egy fontos tanúsággal szolgál: ő volt az, aki képes volt felszámolni katonai eszközökkel és módszerekkel a Vörös Brigádok terrorszervezetet, Palermo prefektusaként azonban csúnyán alulmaradt a szicíliai maffiával szembeni harcban. Tehát a két biztonsági kockázat jelentős különbséget mutat a vele szemben alkalmazható, alkalmazandó stratégiák és taktikák vonatkozásában is.

Visszakanyarodva a konferencia tárgyához, próbáljunk arra a felvetésre reagálni, hogy az aszimmetrikus hadviselés katonai doktrínájának alkalmazásával eredményesen kezelhetők-e az új biztonsági kihívások. Hogy egyszerűsítsem a kérdést, Irak és Afganisztán után, Szaddam Husszeint, Kadhafi és Bin Laden után stabilabb,

3 Vö. ENSZ Genfi Egyezmény (1949)

biztonságosabb lett-e a világ? Vajon nem született-e helyükbe még nagyobb biztonsági probléma? Gondolok itt az igen agresszívan terjeszkedő Iszlám Államra, a konfliktusok miatti migránsok milliókra, akik az új hazájukban a terrorizmus és a szervezett bűnözés utánpótlását képezik. Megfelelően kezeli-e tehát a világ ezeket a konfliktusokat?

A terrorizmussal mélyebben foglalkozó szakértők szerint maga a probléma az alábbi képlettel írható le:

$$\text{TERRORIZMUS} = \text{MOTIVÁCIÓ} + \text{MŰVELETI KÉPESSÉG.}$$

Talán a képlet jobb oldalán található két tényező aránytalanságában, aszimmetriájában kell keresni a kudarc okait. A műveleti képesség célszerű és szükséges rombolásán túl nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a motivációs okok csökkentésére.⁴ Ezzel megakadályozhatnánk a probléma újratermelődését.

Felkészülésem során egy, e témakörben íródott doktori értekezést ajánlottak figyelmembe. A szerző dolgozatában és kutatása során azt a hipotézist próbálta igazolni, hogy az általa „... *negyedik generációs kihívásnak definiált biztonsági kihívás nem egyszerűen rendészeti és nem is egyszerűen katonai probléma, ezért a kizárólag rendészeti és kizárólag katonai eszközök nem elegendők*”.⁵ Tökéletesen egyet lehet érteni a felvetéssel, még e kettő kombinálása esetén is figyelemmel kell lenni a feladatorientált arányokra.

Azonban én egy másik aszimmetriára is felhívnam a figyelmet, amit a katonai-rendészeti eszközök és az igazságszolgáltatási eszközök aránytalansága mutat. Amennyiben abból indulunk ki, hogy ezek a negyedik generációs kihívások, melyeket a terrorszervezetek és bűnszervezetek jelentenek, mind a szervezeti struktúra, mind a tevékenység alapján a büntetőtörvény által szankcionált magatartások, az eljárásoknak lehetőség szerint a bíróságok előtt kell befejeződni. A *lehetőség szerint* kitétel azt jelenti, hogy minden esetben, ha az elfogás során nem tanúsítanak olyan fegyveres ellenállást, mely a fegyverhasználatot indokolja.

A hazai kriminalisztika történetéből is tudunk példákat felhozni arra, hogy bizony megoldható a terrorszervezetek vagy éppen bűnszervezetek elleni felderítés a jogállamiság keretein belül, a sikeres felderítés büntetőeljárást, majd pedig jogerős ítéletet eredményezhet. A rendszerváltás utáni korszak talán első és legmeggrázóbb terrorcselekménye volt az 1991-es Ferihegyi úti robbantás, melyben a felderítést a BRFK Életvédelmi Alosztálya folytatta. Már a nyomozás kezdetén is látni lehetett, hogy a bűncselekmény motívumai és ennek megfelelően elkövetői is az országhatáron kívül esnek, Oroszország, Németország és Közel-Kelet irányába mutatnak. Ennek ellenére hagyományos és szisztematikus adatgyűjtés, szemle, szakértői vizsgálatok történtek. Sok évvel később, a német Vörös Hadsereg Frakció (RAF) felszámolása során a német kollégáknál keletkeztek azok az információk, melyek pontosan

4 L. a Genfi Egyezmény megállapításait.

5 Kiss Álmos Péter: *Negyedik generációs konfliktusok jellemzői és tapasztalatai*. Budapest, 2011. ZMNE.

illeszkedve a hazai nyomozáshoz, válaszokat (és tetteket) eredményeztek az itthon történetekhez.

Egy hasonló példa hozható a szervezett bűnözés kategóriájában. 1998 nyarán nagy erejű pokolgép robbant Budapest belvárosában, az Aranykéz utcában, megölve a magyar alvilág egy prominens személyét, ügyvédjét és további két vétlen járőkelőt. A cselekmény, a felderítési és nyomozási adatok szerint, része volt az évek óta tartó magyarországi bandaháborúnak, mely hasonlóságot, sőt szervezeti és módszerbeli átfedést mutatott a politikai pártok székházai, politikusok lakásai ellen végrehajtott robbantásokkal. Ebben az esetben is bebizonyosodott, hogy a bűncselekménynek jelentős külföldi száalai is vannak. Hosszú és aprólékos felderítés, nyomozás vette kezdetét nemzetközi együttműködésben, mely több mint tizenöt év után éppen most zárul a bíróság előtt. A párhuzamosan lefolytatott szlovákiai parlamenti vizsgálatok feltártak egy háttérben húzódó titkosszolgálati akciót, mely *Omega* fedőnéven futott, célja a térség destabilizálása volt az EU-integráció időszakában.⁶

Ezeket a példákat annak alátámasztására hoztam, hogy igazoljam, miszerint a katonai, nemzetbiztonsági és rendőri módszerek eredményesen kombinálhatók, majd az igazságszolgáltatás rendszerébe terelhetők.

- Tekintsük át mindezek után, hogy az Európai Unió keretein belül, illetve nemzeti szinten milyen stratégiák és taktikák alkalmazhatók eredményesen a szervezett bűnözés elleni harcban. Mindenekelőtt a szervezett bűnözés jellemzőit kell pontosan meghatározni, ekkor van esélyünk bármilyen stratégiát és taktikát ellene alkalmazni. Abból kell kiindulni, hogy valamilyen társas elkövetési alakzatban ölt testet, ami lehet egy jól szervezett csoport, bűnszervezet vagy éppen a maffiaszintet elérő struktúra.
- Második jellemzője, hogy tömeges illegális igényeket elégít ki, áruk vagy szolgáltatások formájában, nemzeti és nemzetközi keretek között.
- Működése során korrupciót és erőszakot alkalmaz, saját fegyverbeszerzési csatornáit vannak.
- Az illegálisan szerzett javakat tisztásra mossa, a legális gazdaságba fekteti.

Ezek a szempontok jelennek meg az EU Belső Biztonsági Stratégiájában, mely az öt lépés a biztonságosabb Európa felé alcímet viseli. A legfontosabb biztonsági kockázatok között állít fel rangsort, köztük van a súlyos és szervezett bűnözés és a terrorizmus.⁷ A taktikai ajánlások pedig az öt évre szóló akcióprogramokban jelennek meg, például a korábbi nagy változásokat hozó Hágai Programban és a jelenleg futó Stockholmi Programban.

A szervezett bűnözés új irányjai és módszerei új megközelítést igényelnek mind tagállami, mind pedig közösségi szinten. Új doktrína a bűnügyi kockázatelemzésen alapuló praokatív fenyegetettség-értékelés (korábban OCTA, most SOCTA), illetve az elemzéssel interaktív módon támogatott új Európai Bűnügyi Hírszerző Modell (ECIM) alkalmazása.

6 Mitro Jelentés.

7 COM (2010) 673.

Mint a Rendészettudományi Kar oktatója, örömmel számolhatok be arról, hogy mindezek a változások a hazai bűnügyi tisztképzésben is megjelennek: meghirdetük a bűnügyi hírszerző szakirányt, illetve a mesterszintű képzés új specializációkkal bővült, a szervezett bűnözéssel és a bűnügyi kockázatelemzéssel, kockázatkezeléssel. Mind nemzeti, mind pedig közösségi szinten a felderítő munka taktikájának meghatározásakor nagy hangsúlyt kell helyezni a szervezett bűnöző csoportok, bűnszervezetek gazdasági hátterének feltárására, a felderítés és nyomozás során a bűnös eredetű anyagi források, eszközök felkutatására, lefoglalására, a gazdasági alapok szisztematikus felszámolására. Az alkalmazott taktika része a bűnszervezetté válást előjelző információk beszerzése és folyamatos elemzése, megfelelő indikátorok alkalmazása, melynek célja, hogy a magasabb bűnügyi kockázatot jelentő bűnözői struktúrák számát csökkentsük, a meglévők felszámolásával és bomlasztásával, másrészt pedig az újak szerveződésének megakadályozásával.

Összegző gondolatként megállapítható, hogy ezek a vizsgált biztonsági kockázatok nem öröktől fogva léteztek, nem is minden államban előfordulnak. Tehát a velük szemben alkalmazott stratégiák és taktikák helyes alkalmazásával, a társadalmi, gazdasági és politikai okaik és hátterük felszámolásával, a nemzetbiztonsági, katonai, rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek tervszerű együttműködésével megszüntethetők.

Sárkány István

A terrorizmus jelene és jövője

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.143

Korunk egyik legfontosabb, legizgalmasabb kérdése, hogy Francis Fukuyama vagy Samuel Huntington gondolatait igazolják-e a jövőnk történései. Fukuyama álláspontja szerint a történelem nem egyéb, mint nagy szétbomlások és újjászerveződések sorozata. A modern demokráciákkal e sornak a végére értünk, az ideológiák közti harc véget ért. Huntington állítása szerint az ún. endista álláspont téves, mert a politikai ideológiák civilizációkon belüli összecsapását a vallás és a kultúra civilizációk közötti összecsapása váltja fel, melynek következtében a nyugati civilizáció csak egy lesz a sok közül és nem is a legerősebb. Ez utóbbi álláspont mérvadó dokumentációja a kereszténységnek és az iszlámnak mintegy tizennégy évszázadon átívelő, változó intenzitással, de mindig a hatalomért és a lelkekért folytatott küzdelme. Mindez történt annak ellenére, hogy a Koránban foglaltak alapján kizárt, hogy az ember erőszak határára vegye fel hitét, mert a 2. szúra 256. verse szerint: *„Nincs kényszer a vallásban”*.

Megállapítható az is, hogy bár a terrorizmus nem kizárólag az iszlám világ sajátja, nem hagyható figyelmen kívül az a tényező, hogy az elmúlt évek leghírhedtebb akcióit az iszlám nevében követték el, s noha a terror kialakulásában, terjedésében nem tekinthető meghatározó tényezőnek a vallás, látni kell, hogy e folyamatban a vallás mozgósító ereje rendkívül nagy. Az iszlám konzervatív tömegeire jellemző